

Nummer 7 – oktober 2025

Van de voorzitter

We mogen terugkijken op een mooie jubileummiddag van 9 september j.l., waarbij zo'n 70 personen aanwezig waren.

Jos Thomasse met zijn programma "Zoete Koek" wist bij de aanwezigen heel wat herinneringen op te halen, want spreekwoorden en gezegden zijn bij onze generatie nog gemeengoed.

Dat in tegenstelling tot de jeugd, die je vaak onbegrepen aankijkt als je een spreekwoord lanceert.

En zo begint het jubileumjaar op z'n eind te raken en de vraag dringt zich op : halen we de 40 ??

De pessimisten roepen dat dat nooit gaat lukken, maar ik denk dat we de 40 jaar makkelijk moeten kunnen halen.

Maar dan moeten we wel aan een aantal voorwaarden voldoen.

De eerste is dat we wat actiever moeten worden en niet moeten insukkelen.

Gelukkig is er zo iets als de DENKTANK.

Zij hebben voor de komende tijd een aantal activiteiten op touw gezet, waar we samen mee uit de voeten kunnen.

Gelukkig is er ook nog een groepje klaarzetters van de zaal, maar daar kan ook nog wel wat jong bloed bij.

En het is maar een half uurtje op de dinsdagmorgen van onze contactmiddag. Met een heerlijke kop koffie erbij.

Inmiddels is er door de landelijke ANBO-PCOB meer duidelijkheid gegeven over de toekomst. Er is voor ons een budget vastgesteld, waarmee we onze activiteiten kunnen doen en daarbij komt dan nog de subsidie van de gemeente Albrandswaard.

Ook de subsidie van de gemeente zou best wel eens kunnen veranderen vanwege een mogelijke wijziging in de regelgeving.

Daarbij komt voor jullie als leden ook nog een contributieverhoging, waarover jullie in oktober een brief krijgen van de landelijke ANBO-PCOB met de precieze regeling.

De contributie wordt vanaf 1 januari 2026 landelijk geïnd via automatische incasso – keuze per maand of jaar.

Wij zien elkaar 14 oktober weer bij dokter Jan Huisman over zijn boek "Slapen, dromen en God"

Hartelijke groet

Piet van Verseveld

Bijeenkomsten in 2025

14 oktober	dokter Jan Huisman over
"Slapen, dromen en God"	
18 november	Jan Kooij over "Het Leger des Heils"	
16 december	Kerstviering met broodmaaltijd met ds.
Coen van Alphen	

Lief en leed ledennieuws: (stand van zaken 20 september 2025)

Overleden :

Zover bekend bij het bestuur zijn er geen leden overleden

Jarigen

- 21 oktober mevr. P.C. Vrijhof 90 jaar
- 5 december mevr. J. Bijl-van Wijnen 75 jaar
-]

Het bestuur wenst de jarigen een fijne dag toe

Huwelijksjubilea :

- 25 oktober de heer en mevrouw Euser-Schwab 50 jaar
- 19 november De heer en mevrouw Stout-Vrijhof 55 jaar
- 29 november de heer en mevrouw v.d. Griendt-Mos 65 jaar

Het bestuur wenst de jubilarissen een fijne dag toe

De DENKTANK

Beste mensen, op zaterdag 1 nov heeft de Denktank het plan opgevat om de expositie "Wijken en dijken" in de Oudheidkamer in Poortugaal te bezoeken. Vanaf 14 uur wachten we bij de ingang op elkaar. In het gebouw is een trapliftje voor wie moeilijk trappen kan lopen. Wel willen we vooraf weten hoeveel mensen hiervoor belangstelling hebben i.v.m. de ruimte op de expositiezolder.

Ga ook eens mee op pad met een groepje.
Altijd leuker met elkaar.
Opgave op de middag van 14 oktober.

Tot ziens.

Terugblik op de Landbouwdag van 13 september j.l.

Nederlandse kinderveilingen: weeskinderen voor de laagste bieder

Lange tijd was het realiteit in Nederland; kinderen, ouderen en mensen met een beperking werden geveild aan de laagste bieder. Een vergeten praktijk waar schrijver Menno Lanting op stuitte tijdens zijn zoektocht naar het levensverhaal van zijn overgrootmoeder. In het boek : De bestedeling. De geschiedenis van kinderveilingen in Nederland reconstrueert hij voor het eerst deze schrijnende geschiedenis van uitbesteding, waarbij kwetsbare mensen als handelswaar werden behandeld. Hoewel bestedelingen officieel recht hadden op zorg en

opvoeding, was de werkelijkheid vaak hard en onmenselijk. Op Historiek plaatsen we een fragment uit het boek over zo'n veiling.

De laagste bieder

Op pinksterdag 1780 wordt in een herberg een veiling gehouden. Een bont gezelschap van boeren, schippers en herders wacht verwachtingsvol af of er iets van hun gading tussen het aanbod zal zitten. De notaris en zijn assistent zitten aan een tafel, terwijl de dorpsomroeper zich daarnaast opstelt om de veiling te leiden, klaar om met luide stem de aanbiedingen af te roepen. Aan de ene kant van de ruimte, die bezwangerd is met de geur van pijptabak, zitten een paar ouderen, aan de andere kant staat een groepje kinderen, onder wie een dertienjarig meisje dat haar jongere broertje in haar armen geklemd houdt.

'De armvoogden en kerkdiaken die deze kinderveiling organiseerden zijn blij met elke mond minder om te voeden'

Het wordt stil als de notaris de procedure uiteenzet: voor de duur van één jaar zullen de oude armen en de weeskinderen die hier aanwezig zijn, aan de minst biedende worden toegewezen. Als eerste wordt een tachtigjarige, nagenoeg blinde, vrouw op een tafel gehesen. Lopen kan ze niet meer en volgens degene bij wie ze het afgelopen jaar is ondergebracht geweest moet ze geholpen worden met eten. De veiling gaat van start en voor 60 gulden wordt zij aan iemands 'zorg' toevertrouwd. Dan is het de beurt aan de weeskinderen. Een voor een worden ook zij op tafel gezet en als een stuk vee geveild. Als laatste zijn het dertienjarige meisje en haar broertje aan de beurt. De boer die op haar biedt, wil alleen haar meenemen. Zeer jonge kinderen zijn ballast en kosten vaak meer geld dan ze opbrengen.

Huilend wordt het meisje door de boer meegetrokken, haar broertje snikkend achterlatend.

Gemeenschapszin

'Kinderen werden gevonden die nog aan hun overleden moeders zogen'

Hoe kwam het zover dat in Nederland wezen en armen onder de vleugels kwamen van degene die het laagste geldbedrag voor ze bood? Uiteindelijk

was één factor de daadwerkelijke boosdoener: de vangnetten die eeuwenlang bestonden, vielen stap voor stap weg terwijl de bevolking groeide. Er moest een oplossing komen voor de opvang van het stijgende aantal hulpbehoevenden, van wezen en vondelingen tot ouderen die niet meer voor zichzelf konden zorgen.

Armoede begon pas echt een structureel probleem te worden in de twaalfde en dertiende eeuw door de groei van steden en de overgang van een agrarische naar een meer handelsgerichte economie. Voor die tijd leefden de meeste mensen in zelfvoorzienende

dorpsgemeenschappen, waar familie en lokale netwerken zorgden voor elkaar. Wie oud, ziek of wees werd, kon vaak rekenen op hulp binnen de eigen gemeenschap.

Armoede, oorlog en hongersnood

In de veertiende eeuw hadden oorlogen en overstromingen een verwoestende invloed op de industrie en handel. De groep mensen die hulp nodig had, groeide en de problemen binnen de armenzorg werden steeds nijpender. In 1315 leidde een hongersnood in Nederland en [Europa](#) tot massale sterfte en wanhoop; families vermeden elkaar uit angst en onmacht. Een jaar later verscheen een komeet, gezien als voortekenen van onheil, gevolgd door een pestepidemie en extreme armoede. Mensen stierven langs wegen en velden, en kinderen werden gevonden die nog aan hun overleden moeders zogen. Om een idee te krijgen van de immense armoede: in het Utrechtse dorp Langedijk heerste zo'n tekort aan basisgoederen dat het hele dorp slechts drie paar schoenen bezat, die alleen door wethouders werden gedragen wanneer ze naar Den Haag reisden. Ook gingen mensen creatief met hygiëne om en gebruikten ze soms duivenpoep als vervanger van zeep.

Weeskinderen geschilderd door Thomas Kennington in 1885

Diaconieën, verbonden aan parochies, namen steeds vaker de zorg op zich voor wezen en andere hulpbehoevenden die geen familie meer hadden of door hun gemeenschap niet meer konden worden opgevangen. Ze ondersteunden niet alleen met voedsel, kleding en [aalmoezen](#), maar regelden ook dat wezen en arme kinderen bij particulieren konden worden ondergebracht. Hiermee formaliseerden ze deels de uitbesteding die voorheen binnen de stam of het dorp plaatsvond. Deze kerkelijke vorm van uitbesteding bood meer structuur en toezicht, maar bleef grotendeels afhankelijk van de bereidheid van gezinnen om een kind op te nemen. In ruil voor een kleine vergoeding of ondersteuning werden armen toevertrouwd aan pleeggezinnen, waar ze vaak meewerkten op het land of in het huishouden. De diaconie hield toezicht, maar misstanden waren moeilijk te voorkomen.

Armoede en uitbesteding waren vanaf dat moment nauw met elkaar verbonden, omdat uitbesteding vooral werd gebruikt als een goedkope oplossing voor de zorg van armen. Uitbesteding was dus niet alleen een vorm van zorg, maar ook een economisch systeem waarbij armoede ervoor zorgde dat zowel de bestedeling als het pleeggezin afhankelijk was van deze regeling.

Steden springen in de bres

Stadsbesturen gingen zich vanaf de vijftiende eeuw dan ook steeds meer bemoeien met de armen- en wezenzorg omdat de groei van steden leidde tot een toename van armoede en het aantal zwervende wezen. Voorheen was de zorg vooral een taak van de kerk, maar stadsbesturen wilden voorkomen dat arme wezen en bedelaars voor overlast zorgden of crimineel werden.

Een schilderij van Albert Anker waarop soep wordt uitgedeeld aan armen

Door instellingen zoals armenkamers en weeshuizen op te richten, kregen steden meer controle over de verdeling van hulp en de opvoeding van armen. Dit was niet alleen een vorm van liefdadigheid, maar ook een manier om de sociale orde te handhaven en te zorgen voor toekomstige, nuttige stadsburgers.

Binnenplaats van het Nieuw Sint Anthonygasthuis in Leeuwarden (1972).

Gasthuizen waren de eerste georganiseerde zorginstellingen, oorspronkelijk bedoeld voor reizigers, maar later ook voor zieken, armen en ouderen. Ze werden meestal gesticht door kerkelijke instellingen of rijke burgers en boden

onderdak en zorg aan hen die nergens anders terecht konden. Toch bleef dit beperkt, waardoor veel kinderen alsnog bij particulieren werden uitbested. Geleidelijk kwamen steeds meer gasthuizen onder toezicht van stedelijke armenkamers, die een meer gestructureerde verdeling van hulp

organiseerden en zorgden voor meer controle op de armenzorg waaronder ook het uitbesteden.

Armenkamers waren officiële armenfondsen, beheerd door armmeesters en gefinancierd door giften, legaten en belastingen. Ze werkten soms samen met kerkelijke instellingen zoals de Tafels van de Heilige Geest, maar in sommige steden ontstond juist concurrentie tussen kerk en stadsbestuur over wie de zorg mocht organiseren.

Tegelijkertijd ontstonden de eerste armenhuizen, die in tegenstelling tot gasthuizen een permanente woonplek boden aan arme ouderen en wezen. In steden ontwikkelden deze zich uit gasthuizen en hofjes, terwijl ze op het platteland meestal verbonden waren aan een kleine boerderij voor zelfvoorziening. Bewoners moesten vaak werken, bijvoorbeeld door te spinnen of weven, zodat ze niet volledig afhankelijk waren van liefdadigheid. Dit idee – dat armen zich nuttig moesten maken en hulp alleen mocht bestaan met tegenprestaties – bleef ook in de eeuwen daarna een belangrijk uitgangspunt in de armenzorg.

Johannes Jelgerhuis, Het Aalmoezeniers-weeshuis, gezien vanaf de Prinsengracht over de verbindingsbrug van de Leidsegracht, 1824

Naast weeshuizen en armenhuizen ontstonden er in de zestiende en [zeventiende eeuw](#) ook dolhuizen en tuchthuizen voor mensen die als 'onmaatschappelijk' werden beschouwd. Dolhuizen waren bedoeld voor krankzinnigen, terwijl tuchthuizen werklozen, bedelaars en andere

'ongewensten' dwongen tot arbeid. Deze instellingen vielen grotendeels onder het stadsbestuur, dat steeds meer controle kreeg over de armenzorg.

Weeskinderen

Vanaf het einde van de vijftiende eeuw kwamen er steeds meer weeshuizen, waar wezen niet alleen onderdak kregen, maar ook werden opgevoed tot 'nuttige' burgers. Hierin ontstond een scheiding tussen burgerweeshuizen, bedoeld voor wezen van gegoede stedelijke burgers, en aalmoezeniersweeshuizen, waar vondelingen en arme wezen werden opgevangen. In beide weeshuizen werd gestreefd naar orde en discipline, maar in de praktijk bleef uitbesteding vaak nodig. Vooral in kleinere steden en op het platteland waren er te weinig weeshuizen, waardoor kinderen nog steeds uitbesteed werden. Zelfs in Amsterdam, waar in 1666 een groot aalmoezeniersweeshuis werd geopend, bleef de stad tot dat moment weeskinderen uitbesteden.

Het Paleis van Justitie in Amsterdam werd oorspronkelijk verbouwd als Aalmoezeniersweeshuis

In plaatsen zonder weeshuizen was de weeskamer verantwoordelijk voor wezen. Deze instantie beheerde de erfenis en wees voogden aan, die op hun beurt vaak besloten om het kind bij een pleeggezin onder te brengen. Dit systeem bood weinig bescherming tegen misbruik, en als een kind slecht werd behandeld, was het afhankelijk van een rechtvaardige weesmeester om in te grijpen. Sommige misstanden leidden tot rechtszaken, zoals in 1560 in Tilburg, waar een weesmeisje na mishandeling vluchtte. In andere gevallen, zoals in Bergen op Zoom,

leidde een ernstige zedenzaak ertoe dat men besloot een weeshuis op te richten.

Ten onder aan eigen succes

Vele instellingen voor armen, wezen en zieken, raakten echter geleidelijk overvol. In het Amsterdamse weeshuis bijvoorbeeld, oorspronkelijk gebouwd voor 800 kinderen, verbleven in 1683 maar liefst 1300 wezen en vondelingen. Het weeshuis werd een toevluchtsoord voor de vele verlaten kinderen in de stad, met gemiddeld twee vondelingen per dag. Moeders die door 'doodelijke armoede' geen andere uitweg zagen, lieten hun kinderen achter met hartverscheurende briefjes, hopend op een betere toekomst voor hen. Veel van deze vondelingen kwamen niet uit Amsterdam zelf, maar uit andere provincies. De anonimiteit van de stad bood wanhopige ouders de mogelijkheid hun kind achter te laten zonder directe sociale gevolgen.

De Vier Weeskinderen boven de poort van het gelijknamige gereformeerde weeshuis uit 1765 aan de Torenstraat in Medemblik.

Ook gasthuizen, die oorspronkelijk waren bedoeld voor zieken, reizigers en ouderen, kregen steeds vaker te maken met een toestroom van verlaten kinderen en gezinnen zonder onderdak. Deze instellingen functioneerden als een laatste vangnet, maar waren slecht uitgerust om langdurige zorg en opvoeding te bieden. De combinatie van oorlogsslachtoffers, werkloosheid en economische malaise leidde ertoe dat niet alleen wezen, maar ook bedelaars, weduwen en zieken steeds vaker op

deze instellingen een beroep deden.

De enorme druk op weeshuizen en armenzorginstellingen toont aan hoe groot de sociale problemen aan het einde van de zestiende eeuw waren. Om deze last te verlichten, werden arme mensen vaak voor een klein bedrag uitbesteed bij opzichters, die hen vervolgens inzetten als bedelaars. Dit gebeurde vooral met jonge kinderen, maar ook kwetsbare volwassenen moesten onder erbarmelijke omstandigheden leven. Ze hadden vaak te lijden onder zware mishandeling en verwaarlozing. Wanneer ze niet langer bruikbaar waren, werden ze aan hun lot overgelaten, en velen stierven van honger of door ziekte.

Openbare veilingen

De openbare veilingen van wezen, ouderen en gehandicapten ontstonden niet alleen als reactie op de misstanden bij opzichters, maar waren het resultaat van meerdere ontwikkelingen tegelijk. Uitbesteding bestond al langer, maar gebeurde vaak ongeregeld en zonder toezicht, wat leidde tot misbruik. Door hulpbehoevenden openbaar te veilen, hoopte men het proces eerlijker en efficiënter te maken.

Tegelijkertijd speelde geld een grote rol: armenzorg werd steeds meer gezien als een kostenpost die zo klein mogelijk moest blijven. De veilingen boden een manier om controle te houden over wie zorg kreeg en tegen welke prijs, maar in de praktijk veranderde er weinig aan de situatie van de wezen en armen zelf. Ze bleven afhankelijk van degenen die hen voor het laagste bedrag wilden opnemen, wat de kans op uitbuiting en slechte behandeling groot hield.

De keuze voor veilinglocaties als een dorpsplein of de kerk, was niet alleen praktisch, maar had ook een sociale en symbolische functie. De kwetsbaren werden tentoongesteld, bekeken en soms zelfs aangeraakt door geïnteresseerden voordat er op hen werd geboden. Was die jongen sterk genoeg om op het land te werken? Kon dat meisje het huishouden runnen of op een baby passen? En die oude man, kon hij nog een paar jaar meehelpen? In sommige dorpen werd dit ritueel zelfs opgenomen in religieuze tradities. Zo organiseerde de kerk in West-Souburg, Zeeland, speciale veilingdiensten. In de notulen van de kerkenraad van 27 maart 1669 werd beschreven hoe na de zondagochtendpreek wezen en ouderen in nood werden gepresenteerd, waarna de aanwezigen konden kiezen op wie zij wilden bieden. De zondag daarop vierde de gemeenschap samen het Heilig Avondmaal, tevreden met het idee dat zij hun christelijke plicht hadden vervuld.

Het ANBO-PCOB Magazine en nieuwsbrief

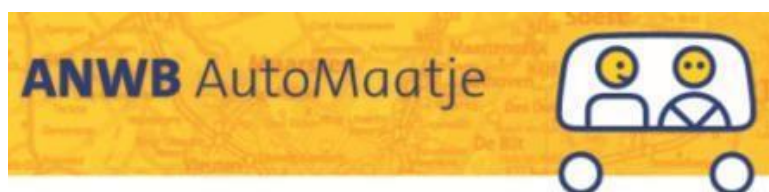
Het eerstvolgende Magazine komt pas 9 december 2025 uit. Mocht u een bijdrage hebben die u graag geplaatst zou willen zien, dan zouden wij dat graag voor 20 november a.s. in ons bezit willen hebben. U kunt uw bericht sturen per brief of per email naar de redactie. De redactie houdt zich wel het recht voor om kleine wijzigingen in de tekst aan te brengen en teksten in te korten.

Nieuwe leden :

Nieuwe leden kunnen worden aangemeld bij Han Simonse, 0651054100

Omzien naar elkaar.

Wanneer u hoort dat er een medelid in het ziekenhuis opgenomen is of ziek thuis is, wilt u dit dan zo spoedig mogelijk doorgeven aan onze secretaris Han Simonse, 06 51054100

Vervoer naar contactmiddagen

Voor vervoer naar de contactmiddagen kunt u ook gebruik maken van Automaatje

Bel hiervoor met Welzijn Albrandswaard 010-5018322

(tussen 9 en 12 uur). Aanvragen liefst 2 werkdagen van tevoren.

Samenstelling van bestuur:

voorzitter	Piet van Verseveld	06 38551348
secretaris	Han Simonse	06 51054100
adm/penningm	Jan Ponstein	06 10626918
bestuurslid	Sjanie Kanters	06 23169270

Redactie nieuwsbrief:	Piet van Verseveld
Website :	https://www.anbo-pcob.nl/afdelingen/albrandswaard/
Emailadres :	anbo.pcobalbrandswaard@yahoo.com
Rekeningnummer Rabobank	NL16 RABO 0355 3627 59.

Belastingzaken (HUBA 's)	Ad Haeck (contactpersoon)	06 12476155
	Wim Kranenburg	010 5067077

Nieuwsbrief -gedrukte versie en coördinatie bezorging Magazine :

	Alie van den Berg-Welink	06 46524765
Bezorgers Poortugaal:	Anton Mons	5018764
	Han Simonse	06 51054100
	Fam. Dubel-Buesink	5017159
Rhoon:	Alie van den Berg-Welink	06 46524765
	Marijke Haeck-Prevo	5018146
	Paula Barendregt-Opmeer	5018828
	Riet de Lange-Lengkeek	5016383
	Joop van Dommelen	5018538
	Jan 't Hart	5016129
	Arend Vrijhof	5016897

Omzien naar elkaar:

Poortugaal:	Sjanie Kanters-Boender	06 23169270
Rhoon:	Tiny van den Berg-Ouwens	06 23744751
	Joke Bijl-van Wijnen	06 47565118
	Adrie Dubel-Roskam	06 16980237
	Ada den Arend-van de Merwe	5016672
	Riet Bloem-Westerveld	5018245
	Miep Mastenbroek-den Ouden	06 21625140

Zoals u ziet, zijn er geen adressen meer bij geplaatst in het kader van de privacy.

De nieuwsbrief wordt gesponsord door

